

Sygn. VPa 103/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2013 roku

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Piotrkowie Trybunalskim,

Wydział V w składzie:

Przewodniczący: SSO Beata Łapińska

Sędziowie: SSO Mariola Mastalerz, SSR del. Urszula Sipińska-Sęk (spr.)

Protokolant: st.sekr.sądowy Marcelina Machera

po rozpoznaniu w dniu 8 listopada 2013 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) w R.

przeciwko M. G. (1)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego M. G. (1) od wyroku Sądu Rejonowego

w Bełchatowie IV Wydziału Pracy z dnia 25 marca 2013r.

sygn. IV Pm 262/12

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie „1” (pierwszym) w ten sposób, że zasądzoną w nim kwotę 19.786,93 (dziewiętnaście tysięcy siedemset osiemdziesiąt sześć złotych 93/100) obniża do kwoty 11.786,93 (jedenaście tysięcy siedemset osiemdziesiąt sześć złotych 93/100), a w pozostałym zakresie powództwo i apelację oddala,**
- 2. znosi wzajemnie koszty postępowania odwoławczego między stronami.**

Sygn. akt Pa 103/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 25 marca 2013 roku Sąd Rejonowy IV Wydział Pracy w Bełchatowie zasądził od pozwanego M. G. (1) na rzecz powoda (...) w R. tytułem zwrotu nienależnego świadczenia kwotę 19.786,93 zł (dziewiętnaście tysięcy siedemset osiemdziesiąt sześć złotych dziewięćdziesiąt trzy grosze) z ustawowymi odsetkami od dnia 10 lipca 2012 roku do dnia zapłaty oraz nie obciążył pozwanego M. G. (1) obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz powoda (...) w R..

Podstawę powyższego wyroku stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu Rejonowego:

M. G. (1) był pracownikiem (...) w R. w okresie od 16 września 1977 roku do 23 grudnia 2003 roku. Pracodawca nie kwalifikował pracy wykonywanej przez niego, jako pracy górniczej w wymiarze półtorakrotnym. Początkowo M. G.

(1) pobierał emeryturę z przelicznikiem 1,2. Następnie na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach uzyskał prawo do zastosowania przelicznika 1,8 do wysokości emerytury.

W dniu 28 maja 2009 roku M. G. (1) wystąpił przeciwko byłemu pracodawcy z pozwem o odszkodowanie w kwocie 40.000,00 zł z tytułu pobierania zaniżonej emerytury w związku z nieprawidłową kwalifikacją wykonywanej pracy.

Wyrokiem z dnia 9 listopada 2009 roku, wdanym w sprawie IV P 312/09 Sąd Rejonowy w Bełchatowie zasądził na rzecz M. G. (1) od byłego pracodawcy odszkodowanie w kwocie 28.638,29 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 15 czerwca 2009 roku do dnia zapłaty.

Wyrokiem z dnia 23 lutego 2010 roku Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Piotrkowie Tryb. oddalił apelację (...) w R. wniesioną od wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie.

W dniu 23 marca 2010 roku były pracodawca pozwanego dokonał na jego rzecz zapłaty kwoty 31.514,67 zł, obejmującej odszkodowanie za zaniżoną emeryturę w kwocie 28.638,29 zł i odsetki w kwocie 2.876,38 zł.

W dniu 20 maja 2010 roku (...) w R. wniósł do Sądu Najwyższego kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. z dnia 23 lutego 2010 roku.

Odpis kasacji został doręczony M. G. (1) **w dniu 25 maja 2010 roku.**

Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 4 maja 2011 roku w sprawie I PK 138/10 uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Tryb.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. wyrokiem z dnia 12 stycznia 2012 roku zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 9 listopada 2009 roku w ten sposób, że zasądzoną na rzecz M. G. (1) kwotę obniżył do kwoty **10.673,69 zł.**, oddalił powództwo w pozostałej części, nie obciążył M. G. (1) kosztami procesu za postępowanie pierwszoinstancyjne, apelacyjne i kasacyjne, obniżył kwotę nieuiszczonych kosztów sądowych obciążających (...) w R. do kwoty 897,99 zł.

Uwzględniając wniosek (...) zarządzeniem z dnia 11.09.2012 roku Sąd Rejonowy w Bełchatowie zwrócił mu kwotę 961,01 zł tytułem nadpłaconych kosztów sądowych.

Pozwany M. G. (1) otrzymał kwotę odszkodowania zasądzoną wyrokiem Sądu Rejonowego w Bełchatowie **w marcu 2010 roku.** W czasie wpływu środków na rachunek bankowy pozwanego posiadał on debet w kwocie 7.494,74 zł, który wyrównała kwota odszkodowania. Część kwoty odszkodowania pozwany przeznaczył na opłatę legalizacyjną z tytułu nieprawidłowo postawionego budynku oraz na poprawienie grobowca ojca. W dniu 12 maja 2010 roku pozwany kupił kostkę brukową za kwotę 3.360 zł. Łącznie wydatki związane z ułożeniem kostki stanowiły kwotę 7.080 zł.

Od stycznia 2010 roku M. G. (1) i jego żona B. G. byli pod opieką stomatologiczną (...) Przychodni (...) w R.. W okresie od 19.04.2009 roku do 23.04.2010 roku żona pozwanego była pacjentką lek. med. J. W., w tym czasie korzystała z zabiegów chirurgii plastycznej w związku z bliznami po poparzeniu twarzy, tułowia i rąk.

W czerwcu 2010 roku na materiały budowlane związane z budową , budynku gospodarczego pozwany przeznaczył kwotę 5.350,73 zł.

W dniu 20 maja 2010 roku pozwany dokonał przelewu kwoty 8.000,00 zł na rachunek żony B. G..

Powód (...) w R. w dniu 8.03.2012 roku wezwał pozwanego do zapłaty w terminie 14 dni kwoty 19.768,93 zł tytułem zwrotu różnicy pomiędzy kwotą otrzymaną na podstawie wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 9 listopada 2009 roku, a kwotą wskazaną w wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. W wezwaniu wskazano, że zwrotowi podlega kwota należności głównej (17.964,60 zł) i odsetek (1.804,33 zł). Pozwany nie dokonał zwrotu żądanej kwoty.

Sąd Rejonowy ustalił, że pozwany i jego żona leczą się i pozostają pod stałą specjalistyczną kontrolą medyczną.

Uchwałą Nr (...) z dnia 17.08.2010 roku w sprawie dalszego postępowania w sprawach dotyczących roszczeń o odszkodowania byłych pracowników (...) S.A. za zaniżone emerytury w związku z procesem weryfikacji okresów pracy górniczej Zarząd (...) S.A. mając na uwadze treść wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25.05.2010 roku w sprawie I PK 190/09 postanowił o uznawaniu roszczeń o odszkodowania z tytułu zaniżonych emerytur, zgłaszanych w stosunku do Spółki. W Kopalni obowiązywało Zarządzenie Nr (...) Prezesa Zarządu - Dyrektora Generalnego (...) S.A. z dnia 30.08.2010 roku w sprawach dotyczących roszczeń o odszkodowania byłych pracowników (...) S.A. i za zaniżone emerytury w związku z procesem weryfikacji okresów pracy górniczej. W paragrafie 2 pkt 1 zarządzenia postanowiono, że w związku z prowadzoną weryfikacją pracy górniczej, (...) S.A. uznaje roszczenia z tytułu zaniżonej wysokości emerytur zgłaszane przez byłych pracowników Spółki z uwzględnieniem 10 letniego okresu przedawnienia, w związku z poniesioną przez nich szkodą wskutek niewłaściwej kwalifikacji przez pracodawcę okresów wykonywanej pracy górniczej w (...) S.A. W dalszej części zarządzenia zawierało określenie warunków, jakie powinna spełnić osoba wzywająca do zapłaty odszkodowania i postanowienia skierowane do poszczególnych komórek organizacyjnych Kopalni dotyczące trybu postępowania w przypadku zgłoszonych roszczeń.

Sąd Rejonowy uznał zeznania pozwanego i świadków B. G. i M. G. (2) za niewiarygodne w zakresie, w którym podają, że pozwany przekazał na rzecz dzieci i wnuków darowizny w kwotach po 2000 zł. Także zeznania świadków I. G. i A. B. (1) dotyczące tej kwestii Sąd Rejonowy uznał za niewiarygodne. Zeznania pozwanego i świadków nie znajdują potwierdzenia w żadnych dokumentach. Na okoliczność przekazanych darowizn nie zostały sporządzone umowy darowizny. Pozwany początkowo w informacyjnych wyjaśnieniach nie podał, że dokonał takich darowizn, choć miały one stanowić jedną trzecią część kwoty odszkodowania. Nie zasługują także na wiarę zeznania pozwanego oraz świadków B. G. i M. G. (2) w części dotyczącej kosztów usług stomatologicznych oraz zabiegów chirurgii plastycznej. Z przedstawionych zaświadczeń nie wynika, że pozwany lub jego żona ponieśli koszty wykonania protez. Z zaświadczenia przesłanego mailem, mającego pochodzić od lekarza wykonującego zabiegi chirurgii plastycznej u B. G. wynika, że była ona jego pacjentką w okresie od 19.04.2009 roku do 23.04.2010 roku, czyli przez ponad rok.

Dalej Sąd I instancji wskazał, że z treści zaświadczenia nie wynika, ani jakie zabiegi B. G. miała wykonane i kiedy, ani jaki był koszt tych zabiegów. Nie wynika także, kiedy ewentualne koszty zabiegów zostały zapłacone. Pozwany nie przedstawił na te okoliczności żadnych bezspornych, jednoznacznych dowodów. Jak wynika z materiału dowodowego pozwany nie posiadał oszczędności, zaś z operacji na rachunku bankowym pozwanego nie wynika, że poniósł on wskazywane koszty, tzn. nie wynika, że w określonych terminach dokonał wypłat z rachunku na darowizny, usługi stomatologiczne, czy zabiegi chirurgii plastycznej żony. Dokonanie przez pozwanego przelewu kwoty 8.000 zł na rachunek żony było spowodowane zapewne chęcią wyrównania debetu na jej rachunku w związku z pobraniem takiej kwoty w dniu poprzednim. Jednakże okoliczność ta nie wskazuje, że pieniądze te zostały przeznaczone na zabiegi chirurgii plastycznej. W tym czasie bowiem pozwany realizował budowę budynku gospodarczego i dokonał zakupu kostki brukowej. Nie znalazły potwierdzenia w żadnych dokumentach zeznania świadka B. G. w części, w której podaje, że poddała się odpłatnym zabiegom rozkruszania kamieni nerkowych.

W oparciu o powyższe ustalenia faktyczne Sąd Rejonowy - Sąd Pracy uznał, że powództwo zasługuje na uwzględnienie na podstawie art. 410 § 1k.c. w związku z art. 405 kc w związku z art. 300 kp..

Powód (...) w R. po oddaleniu apelacji przez Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. od wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 9 listopada 2009 roku spełnił na rzecz M. G. (1) świadczenie pieniężne orzeczone w tym wyroku. Tym samym wypełnił zobowiązanie nałożone na niego przedmiotowym wyrokiem.

W następstwie rozpoznania kasacji wniesionej przez (...) w R. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. z dnia 23 lutego 2010 roku Sąd Najwyższy uchylił przedmiotowy wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Tryb. Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd ten zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 9 listopada 2009 roku w ten sposób, że zasadzoną na rzecz M. G. (1)

kwotę obniżył do kwoty 10.673,69 zł i oddalił powództwo w pozostałej części. Nie obciążył M. G. (1) kosztami procesu za postępowanie pierwszoinstancyjne, apelacyjne i kasacyjne.

Zmiana treści wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie spowodowała, iż odpadła pierwotna podstawa prawna świadczenia powoda (*codictio causa frdta*) na rzecz pozwanego.

W ocenie Sądu Rejonowego oznacza to, że świadczenie powoda na rzecz pozwanego ponad kwotę 10.673,69 zł przybrało charakter świadczenia nienależnego w myśl art. 410 § 2 kc w związku z art. 300 kp, które pozwany obowiązany był zwrócić pracodawcy stosownie do treści art. 410 § 1 kc w związku z art. 405 kc w związku z art. 300 kp.

Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, że nie zachodzą okoliczności wyłączające żądanie zwrotu świadczenia, wymienione w art. 411 kc., który wskazuje, że nie można żądać zwrotu świadczenia:

1) jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu lub w wykonaniu nieważnej czynności prawnej; jeżeli spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współżycia społecznego;

3) jeżeli świadczenie zostało spełnione w celu zadośćuczynienia przedawnionemu roszczeniu;

4) jeżeli świadczenie zostało spełnione, zanim wierzytelność stała się wymagalna.

Pozwany podnosił, że spełnione przez powoda na jego rzecz świadczenie czyni zadość zasadom współżycia społecznego (art. 411 pkt 2 kc).

Przepis ten ma zastosowanie w sytuacji, gdy ten, kto spełnił świadczenie, nie był prawnie zobowiązany lecz można mu przypisać moralny obowiązek wobec przyjmującego świadczenie. W takiej sytuacji spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współżycia społecznego. W sprawach ze stosunku pracy Sąd Najwyższy przyjmował za czyniące zadość zasadom współżycia społecznego spełnienie świadczenia nienależnego w okolicznościach takich, jak wypłacanie bez podstawy prawnej podwyższonego wynagrodzenia (wyrok z dnia 26 września 2000 r., I PKN 42/00, OSNAPiUS 2002 nr 8, poz. 188), lub udzielenie pomocy pracownikowi, który znalazł się w szczególnej sytuacji losowej (wyrok z dnia 18 marca 1981 r., IV PR 59/81, OSNCP 1981 nr 9, poz. 179). Tymczasem z ustaleń Sądu Rejonowego wynika, że świadczenie wypłacone pozwanemu nie było wynagrodzeniem, a odszkodowaniem nie pozostającym w jakimkolwiek związku z wynagrodzeniem za pracę. Okoliczność, że powód wypłacał swoim byłym pracownikom odszkodowania obliczone z zastosowaniem 10-letniego okresu przedawnienia nie była wynikiem jego dobrowolnego działania, a jedynie skutkiem stosowania się do zapadłych prawomocnych wyroków orzekających obowiązek zapłaty odszkodowania w czasie, kiedy w orzecznictwie stosowany był 10-letni okres przedawnienia tego typu roszczeń, co miało miejsce przed podjęciem uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2011 roku, określającej zastosowanie 3-letniego okresu przedawnienia.

Takie stanowisko powoda wynika z treści Uchwały Nr(...) z dnia 17.08.2010 roku w sprawie dalszego postępowania w sprawach dotyczących roszczeń o odszkodowania byłych pracowników (...) S.A. za zaniżone emerytury oraz Zarządzenia Nr (...) Prezesa Zarządu - Dyrektora Generalnego (...) S.A. z dnia 30.08.2010 roku w sprawach dotyczących roszczeń o odszkodowania byłych pracowników (...) S.A. i za zaniżone emerytury.

Z tych samych względów Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, że nie znajduje także zastosowania w sprawie przepis art. 411 pkt 3 kc, bowiem nie doszło do dobrowolnego spełnienia przez powoda przedawnionego świadczenia. Powód konsekwentnie w sprawie o odszkodowanie podnosił zarzut przedawnienia roszczenia.

W ocenie Sądu I instancji z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wynika, że pozwany bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem powoda i obowiązany jest do zwrotu jej wartości.

Obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu (art. 409 kc).

Powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu wzbogacenia istnieje we wszystkich tych przypadkach, kiedy korzyść uzyskana została na podstawie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, nieprawomocnego orzeczenia sądu (w tym też i sądu polubownego) zaopatrzonego w rygor natychmiastowej wykonalności, w tym wyroku zaocznego, czy nakazu zapłaty wydanego na podstawie weksła, warrantu, rewersu lub czeku, jeśli następnie w wyniku wniesienia środków zaskarżenia orzeczenie to zostało zmienione lub uchylone. Podobnie przedstawia się sytuacja w odniesieniu do wyroku sądu drugiej instancji, w stosunku do którego może być wywiedziona skarga kasacyjna, a także gdy korzyść uzyskana została na podstawie orzeczenia uchylonego lub zmienionego w związku z rozpoznaniem skargi o wznowienie postępowania (Kodeks cywilny. Komentarz red. prof. dr hab. Edward Gniewek, prof. dr hab. Piotr Machnikowski, wydawnictwo: C.H.Beck 2013).

Pozwany zużył w całości środki uzyskane z odszkodowania, przy czym nie udowodnił, że środki te przeznaczył na cele konsumpcyjne i leczenie, tak jak podawał w swoich zeznaniach. W ocenie Sądu twierdzenia pozwanego w tym przedmiocie nie zostały w sposób jednoznaczny udowodnione. Zatem pozwany nadal pozostaje wzbogacony. Nadto, zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 25.01.1971r. (I CR 552/70, OSNP rok 1971, Nr 9, poz. 161) „strona, która rozporządziła korzyścią majątkową, uzyskaną na podstawie prawomocnego wyroku, w czasie od daty uprawomocnienia się wyroku do chwili uzyskania wiadomości o jego zaskarżeniu rewizją nadzwyczajną, nie ponosi ujemnych następstw przewidzianych w art. 409 kc (in fine) w razie uchylecia tego wyroku. Powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu powstaje dopiero z chwilą uzyskania wiadomości o zaskarżeniu prawomocnego wyroku rewizją nadzwyczajną”.

Od obowiązku zwrotu zwalnia jedynie zużycie na cele konsumpcyjne powodujące ustanie wzbogacenia oraz że chodzi tylko o takie zużycie, które miało miejsce w okresie, gdy pozwany nie musiał się liczyć z obowiązkiem zwrotu, tj. przed uzyskaniem wiadomości o wniesieniu kasacji.

Sąd Rejonowy podniósł, że pozwany uzyskał wiadomość o zaskarżeniu prawomocnego wyroku kasacją w dniu 25 maja 2010 roku. A zatem od tego dnia winien liczyć się z obowiązkiem zwrotu uzyskanej korzyści. Pozwany nie udowodnił, że w okresie od dnia otrzymania odszkodowania do dnia doręczenia kasacji wydatkował jakąkolwiek kwotę na cele konsumpcyjne z otrzymanego od powoda odszkodowania.

Mając na uwadze powyższe rozważania i powołane w nich przepisy, Sąd Rejonowy orzekł, jak w punkcie 1 wyroku. O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c.

Na zasadzie słuszności wyrażonej w art. 102 kpc, Sąd Rejonowy nie obciążył pozwanego kosztami zastępstwa procesowego, mając na uwadze w szczególności okoliczność, iż zarówno pozwany, jak i jego żona są osobami schorowanymi, nadal oboje się leczą i ponoszą koszty badań i zakupu leków. Nie bez znaczenia jest także fakt, iż strona pozwana korzystała ze stałej obsługi prawnej i nie poniosła dodatkowych nakładów na prowadzenie procesu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.11.1972r., I PR 423/72, OSNCP rok 1973, Nr 7-8, poz. 138).

Powyższy wyrok zaskarżył w całości **apelacją pozwany** w zakresie pkt. 1 zarzucając mu naruszenie:

1. art. 411 pkt 3 kc poprzez jego niezastosowanie i zasądzenie zwrotu od pozwanego świadczenia, pomimo że powód spełnił świadczenie przedawnione;

1. art. 410 § 2 kc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że cała kwota odszkodowania uzyskana przez pozwanego na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim, utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Bełchatowie była świadczeniem nienależnym, pomimo iż powód był zobowiązany do jego spełnienia w 38%;

2. art. 409 kc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i zasądzenie całości żadnego roszczenia, pomimo iż w toku postępowania pozwany udowodnił, że uzyskaną od powoda korzyść zużył w całości w taki sposób, że nie jest już wzbogacony;

4. art. 890 § 1 kc w zw. z art. 233 § 1 kpc poprzez uznanie za niewiarygodne zeznań świadków oraz pozwanego w zakresie przekazania darowizn ze względu na to, iż darowizny te nie znajdują potwierdzenia w żadnych dokumentach, w sytuacji, gdy umowa darowizny zawarta bez zachowania aktu notarialnego jest zawarta w chwili złożenia zgodnych oświadczeń woli, a spełnienie świadczenia w tych okolicznościach stanowi jedynie jej konwalidację, a więc ważność tej czynności nie jest uzależniona od zachowania formy i potwierdzenia zawarcia umowy w dokumentach, ale od faktycznego jej spełnienia;

1. art. 233 § 1 kpc poprzez dokonanie dowolnej, jednostronnej i niepełnej oceny przez Sąd I instancji zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego poprzez niedanie wiary zeznaniom świadków i pozwanego tylko ze względu na brak potwierdzeń zapłaty za zabiegi lecznicze, pomimo posiadania potwierdzeń faktycznego leczenia pozwanego i jego żony i podlegania ich opiece lekarskiej w tym okresie, co ma odzwierciedlenie w zgromadzonym materiale dowodowym w postaci zaświadczeń oraz poprzez dowolną, jednostronną ocenę pozostałego materiału dowodowego i w konsekwencji zasądzenie od pozwanego kwoty 19.786,93 zł wraz z odsetkami od dnia 10.07.2012 r., pomimo iż ten wykazał, że na dzień 25.05.2010 r., kiedy dowiedział się o skardze kasacyjnej, nie był już wzbogacony kwotą w żądanej przez powoda wysokości, a środki uzyskane z odszkodowania zużył w całości w taki sposób, że nie był wzbogacony;

2. art. 244 § 1 kpc poprzez pominięcie dowodu z rachunku bankowego B. G. sporządzonego na podstawie art. 7 prawa bankowego, z którego wynika bezpośrednio, iż M. G. (1) przekazał na jej rachunek kwotę 8.000 zł, co wskazuje na to, iż rozporządził uzyskaną korzyścią bezpłatnie na rzecz osoby trzeciej, a w chwili wyzbycia się korzyści, nie liczył się z obowiązkiem zwrotu, gdyż zrobił to w okresie od otrzymania odszkodowania od powoda na swój rachunek, do chwili dowiedzenia się o skardze kasacyjnej wniesionej przez powoda;

Wskazując na powyższe, pozwany wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za I i II instancję;

- ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji;

- zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na powyższe powód wniósł o oddalenie apelacji pozwanego oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów zastępstwa adwokackiego za instancję apelacyjną według norm przepisanych;

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja zasługuje częściowo na uwzględnienie.

Trafnym jest zarzut skarżącego, iż Sąd Rejonowy przekroczył granice swobodnej oceny dowodów wyrażone w art. 233 § 1 kpc odmawiając wiary zeznaniom pozwanego oraz wszystkich przesłuchanych w sprawie świadków co do czynienia przez pozwanego darowizn na rzecz trójki swoich dorosłych dzieci oraz wnucząt. Sąd Rejonowy pominął, że darowizny na rzecz synów zbiegły się w czasie z rocznicą ich ślubów, które przypadały w miesiącu kwietniu. I tak, M. G. (2) miał rocznicę ślubu 14 kwietnia, a A. G. 13 kwietnia. M. G. (2) potwierdził fakt otrzymania od swojego ojca w kwietniu 2010r. kwoty 2000zł. Taką samą kwotą został obdarowany drugi syn pozwanego A. G., co wynika z kolei z zeznań jego żony I. G.. I. G. zeznała, że jej teść przekazał darowizny także na rzecz swojego drugiego syna

oraz córki. Takiej samej treści złożył zeznania M. G. (2). Córka pozwanego A. B. (2) potwierdziła, że od ojca – pozwanego w sprawie podobnie jak bracia otrzymała w maju kwotę 2000zł. Dodatkowo zeznała, że darowizny w maju 2010r. otrzymały jej córki: jedna z okazji zdania matury, a druga z okazji ukończenia szkoły podstawowej. O fakcie tych darowizn wiedział także M. G. (2). Okoliczność, iż umowy darowizn nie zostały sporządzone w formie pisemnej oraz nie zostały zgłoszone do Urzędu Skarbowego celem opodatkowania, a wreszcie brak dowodu przelewu środków pieniężnych, nie jest wystarczającą podstawą do zakwestionowania zgodnych w swej treści i spójnych zeznań pozwanego i świadków. Trudno czynić pozwanemu zarzut, iż obdarowując najbliższe mu osoby gotówką, która była dla nich prezentem, nie zażądał od nich pokwitowania odbioru tych kwot albo iż nie uczynił darowizn przelewem na ich osobiste konta. Z doświadczenia życiowego wynika, że rodzice (dziadkowie) wielokrotnie obdarowują swoje dzieci, wnuki różnymi sumami pieniężnymi, a pisemne umowy darowizny zdarzają się niezwykle rzadko. Tak samo jak rzadko darowizny takie czynią w formie przelewu bankowego. Dla osób starszych wygodniejszą formą, a i bardziej uroczystą jest przekazanie gotówki osobiście do rąk obdarowanego. Ponadto jeszcze raz podkreślić trzeba, że zeznania osobowych źródeł dowodowych są zbieżne i logiczne i nie może dyskwalifikować ich jedynie to, że zeznający to osoby bliskie. Tym bardziej, że ze szczegółowej analiza bilingu pozwanego z okresu kwiecień – maj 2010r (k.95-95 odwrot akt) wynika że w okresie od 1 do 17 kwietnia 2010r. pozwany wypłacił łącznie 4400zł., a w dniu 5 maja 2010r. kolejne 4000zł., co przemawia za wiarygodnością zeznań pozwanego i świadków.

Analiza bilingu prowadzi wreszcie do wniosku, że pozwany w maju 2010r. darował na rzecz córki 2000zł. i taką samą też kwotę na rzecz jej córek, a jego wnuczek czyli łącznie 4000zł., a nie 5000zł. jak zeznała A. B. (2). W tej części jej zeznania Sąd uznał za gołosłowne i sprzeczne z zebrany materiał dowodowy.

Z tych samych względów Sąd Okręgowy nie dał wiary pozwanemu co do przekazania darowizn na rzecz pozostałych wnucząt tj. syna M. G. (2) i dzieci A. G.. Wprawdzie w aktach sprawy znajdują się oświadczenia pisemne A. G. i M. G. (2) potwierdzające te darowizny. Nie mniej w/w oświadczenia są tylko dowodem na to, że osoba która jej podpisała złożyła takie oświadczenie. A. G. z niewiadomych przyczyn nie składał zeznań co do faktu darowizn od ojca, a jego żona I. G. przyznała jedynie, iż otrzymała wraz z mężem na rocznicę ślubu w kwietniu 2010r. kwotę 2000zł. M. G. (2) będąc przesłuchiwany w charakterze świadka nie potwierdził prawdziwości złożonego uprzedniego oświadczenia, co do otrzymania darowizny na syna. Zeznał li tylko, że otrzymaną przez siebie od ojca kwotę 2000zł. zużył na potrzeby (leczenie) syna. Reasumując Sąd Okręgowy uznał, że pozwany wykazał fakt darowizn na rzecz trójki swoich dzieci (po 2000zł. na rzecz każdego z nich) oraz dwóch wnuczek (po 1000zł. na każdą) w łącznej wysokości 8000zł. i o taką też kwotę zmniejszył zasądzoną od pozwanego na rzecz powoda kwotę. Przekazanie przez pozwanego kwoty 8000zł. tytułem darowizny na rzecz osób bliskich należy bowiem uznać za takie zużycie, które nie czyni go już wzbogaconym w rozumieniu art. 409 k.c..

W pozostałym zakresie - wbrew zarzutom apelacji - Sąd I instancji dokonał prawidłowej wykładni przepisów art. 409 k.c. w związku z art. 410 k.c. oraz art. 300 k.p. oraz prawidłowo je zastosował.

Świadczenie spełnione na podstawie prawomocnego orzeczenia, następnie uchylonego w wyniku jego zaskarżenia skargą kasacyjną, jest świadczeniem nienależnym w rozumieniu art. 410 § 2 k.p., tak jak to prawidłowo ustalił Sąd Rejonowy powołując się na bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 czerwca 2011r., II PK 4/11, OSNAPiUS z 2012 r., Nr 15-16, poz. 192, z dnia 13 kwietnia 2011r., V CSK 332/10z dnia 3 grudnia 2009r. w sprawie II PK 77/09, z dnia 8 grudnia 2006 roku, V CSK 229/06, LEX nr 359457, z dnia 7 lipca 2005 roku, VI CK 24/05, LEX 311333).

W przedmiotowej sprawie nienależnie pobranym przez pozwanego świadczeniem jest kwota 19.768,93zł., stanowiąca różnicę pomiędzy kwotą wypłaconą przez powoda na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. w sprawie VP a 6/10 (oddalającego apelację od wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie w sprawie IVP 312/09), następnie uchylonego na skutek kasacji przez Sąd Najwyższy, a kwotą ostatecznie zasądzoną prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. w sprawie VP a 258/11. I takie też ustalenia poczynił Sąd Rejonowy.

Sąd Rejonowy nie potraktował całej kwoty odszkodowania uzyskanej przez pozwanego na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim w sprawie VPa 6/10 utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Belchatowie w sprawie IVP 312/09 jako świadczenia nienależnego – jak bezpodstawnie zarzuca apelacja - a li tylko pobraną przez pozwanego kwotę ponad 10.673, 79zł. Co do tej kwoty na skutek zmiany wyroku Sądu Rejonowego odpadła podstawa prawna świadczenia. Powód nie był bowiem w ogóle zobowiązany do świadczenia na rzecz pozwanego kwoty ponad 10.673,79zł. A tym samym pozwany jako wzbogacony jest osobą zobowiązaną do zwrotu nienależnie wypłaconego mu świadczenia pieniężnego.

Wzbogacony tylko wówczas może zwolnić się z obowiązku zwrotu korzyści, jak wynika z treści art. 409 k.c., gdy wykaże, że zużycie korzyści spowodowało, że nie jest już wzbogacony oraz że wyzbywając się korzyści nie powinien być się liczyć z obowiązkiem zwrotu. „Powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu” oznacza zarówno sytuację, w której zobowiązany do zwrotu wiedział, że korzyść mu się nie należy, jak również sytuację, gdy co prawda był subiektywnie przekonany, iż korzyść mu się należy, lecz na podstawie okoliczności sprawy obiektywnie powinien się liczyć z możliwością obowiązku zwrotu. Dla przyjęcia powinności liczenia się z obowiązkiem zwrotu po stronie wzbogaconego wystarczy wykazanie przez zubożonego takich okoliczności wzbogacenia, o których wiedza powstaje przy zachowaniu należytej staranności, a które w typowym przypadku u przeciętnego człowieka spowodować powinny powstanie świadomości obowiązku zwrotu. Sąd Rejonowy słusznie przyjął, że pozwany miał obowiązek liczenia się z obowiązkiem zwrotu wypłaconego mu świadczenia dopiero z momentem uzyskania wiadomości o zaskarżeniu prawomocnego wyroku kasacją, co nastąpiło w chwili otrzymania odpisu kasacji czyli w dniu 25 maja 2010r.

Skarżący tej okoliczności nie kwestionuje, z tym że utrzymuje, iż pozwany zużył kwotę nienależnego świadczenia do dnia 25 maja 2010r., co zwalania go od obowiązku jego zwrotu.

Podnieść należy, że nie każde - nawet w dobrej wierze - zużycie świadczenia bezpodstawnie uzyskanego powoduje wygaśnięcie obowiązku jego zwrotu. Zachodzi ono bowiem tylko wtedy, gdy zużycie korzyści nastąpiło w sposób bezproduktywny, konsumpcyjny, a więc bez uzyskania jakiegokolwiek ekwiwalentu czy też innej korzyści dla majątku wzbogaconego. Z wykładanego a contrario art. 409 k.c. wynika, że obowiązek wydania korzyści istnieje (nie wygasa), gdy mimo utraty lub zużycia korzyści zobowiązany do jej wydania nadal jest wzbogacony. Jeśli więc zobowiązany do zwrotu wyzbywa się korzyści, oszczędzając sobie wydatków z własnego majątku, np. płacąc własny dług, to nadal jest wzbogacony (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 lutego 2012 r. w sprawie II CSK 670/11).

Z ustaleń Sądu Rejonowego wynika, że pozwany zużył nienależne świadczenie na pokrycie debetu na rachunku bankowym, uiszczenie opłaty legalizacyjnej za budynek, poprawienie grobowca ojca, zakup i ułożenie kostki brukowej, budowę budynku gospodarczego, leczenie stomatologiczne oraz operacje plastyczne żony. Pokrywając debet na rachunku bankowym oraz uiszczając opłatę legalizacyjną za budynek pozwany zwolnił się z długu. Zmniejszenie pasywów pozwanego oznacza, że nadal jest wzbogacony. Natomiast wydatkowanie środków na grobowiec, leczenie stomatologiczne i plastyczne skutkuje oszczędnościami we własnych wydatkach, co utrzymuje stan wzbogacenia w rozumieniu art. 409 k.c.

Nawet zatem gdyby pozwany wykazał fakt poniesienia w okresie od marca do 25 maja 2010r. wydatków na leczenie stomatologiczne i plastyczne oraz wysokość tych wydatków, czego jednak jak słusznie ustala Sąd Rejonowy nie zrobił, to i tak okoliczność ta nie miałaby wpływu na ostateczny wynik sprawy.

W szczególności o wysokości wydatków w tym zakresie i dacie ich poniesienia nie świadczy przekazana na rachunek bankowy żony B. G. w dniu 20 maja 2010r. kwota 8000zł. Należy bowiem przypomnieć, że B. G. zabiegi chirurgii plastycznej przeszła w okresie od 19 kwietnia 2009r. do 23 kwietnia 2010r., a zatem koszty tych zabiegów musiała pokrywać sukcesywnie również przed otrzymaniem przez pozwanego nienależnego świadczenia co nastąpiło wszak w marcu 2010r. Analogiczna argumentacja dotyczy zabiegów stomatologicznych, którym pozwany i jego żona poddali się w okresie od stycznia 2010r.

Dodatkowo należy zauważyć, że B. i M. małżonkowie G. pozostają w ustroju wspólności ustawowej, a zatem przekazane na rzecz pozwanego nienależne świadczenie weszło do ich wspólności ustawowej. W takiej sytuacji przelew środków pieniężnych z rachunku osobistego jednego małżonka na rachunek osobisty drugiego małżonka, nie jest darowizną na rzecz osoby trzeciej, jak próbuje imputować apelujący. Zarówno bowiem środki zgromadzone na rachunku pozwanego jak i jego żony B. G. wchodzą w skład ich majątku wspólnego.

Również zużycie środków na zakup i ułożenie kostki brukowej, budowę budynku gospodarczego powoduje zwiększenie aktywów (wzrost wartości nieruchomości na skutek dokonanych ulepszeń), a zatem utrzymuje stan wzbogacenia.

Jedyną kwotą, którą pozwany zużył bezproduktywnie w okresie, gdy nie miał obowiązku liczenia się ze zwrotem nienależnego świadczenia, była kwota poczynionych przez niego na rzecz swoich zstępnych darowizn w łącznej wysokości 8000zł., co wyżej szczegółowo uzasadniono.

Nie zasługuje wreszcie na uwzględnienie zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy przepisu art. 411 pkt 3 k.p.c. Należy bowiem powtórzyć za Sądem Rejonowym, iż w niniejszej sprawie przepis art. 411 pkt 3 k.p.c nie ma zastosowania., gdyż powód nie spełnił świadczenia dobrowolnie w celu zadośćuczynienia przedawnionemu roszczeniu, ale w wykonaniu prawomocnego wyroku sądowego, którym był związany.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy na podstawie art. 386§1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym w ten sposób, że zasądzoną w nim kwotę 19.786,93zł. obniżył do kwoty 11.786,93zł., a w pozostałym zakresie powództwo oddalił.

W pozostałej zaś części Sąd Okręgowy oddalił apelację jako bezzasadną na podstawie art. 385 k.p.c.

Na podstawie art. 100 k.p.c. Sąd Okręgowy zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania odwoławczego, mając na uwadze częściowe uwzględnienie żądań stron.